

גליון

נועם אמרים

דברי אלקים חיים
שנשמעו מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

פרשת שמיני תשפ"א
גליון תל"ז

יו"ל ע"י "מכון נועם אמרים" סאסוב
רח' קדושת יו"ט 1, קרית ישמח משה, גני תקווה
טל: 052-768-8014 | פקס: 03-736-1653
dtsassov@gmail.com

זמנים לשבת פרשת שמיני

מוצאי שבת ר"ת	הדלקת נרות	
8:17	6:43	ישמח משה
8:20	6:28	ירושלים
8:41	7:11	ניו יורק
8:59	7:32	לונדון

פרקי אבות פרק א'

העורכים העוסקים במלאכת הקודש

הרב יקותיאל יהודה גנזל

הרב אפרים פישל וורטהיימר

הרב אהרן וורטהיימר

הרב חנוך אלימלך גרינפלד

הרב יחיאל קליין

הבח' דוד גמינדר

קריאה נרגשת לאנשי שלומינו היקרים

מבקשים אנו בכל לשון של בקשה לקחת חלק בהוצאת הגדולות של עריכת הדא"ח, ההוצאות הן גדולות מאד, עריכה, שכתוב, הדפסה ועוד.

אנא קחו חלק בהוצאות הגליון אנא השתתפו בעין יפה אפשר לתרום בכ"א ע"י לחיצה על הקישור המצורף

<https://www.matarapro.com/nedarimplus/online/?mosad=4000030>

או להתקשר לטלפון: **052-7640211**

ניתן לקבל קבלה לצרכי מס ע"פ סעיף 46

הפצת הדא"ח לזיכוי הרבים - כל הזכויות שמורות ©

לקבלת הגליון כל שבוע באימייל שלחו הודעה ל: dtsassov@gmail.com

חול המועד פסח, צהיכל ציהמ"ד הגדול צחלה"ק דושינסקיא, ירושלים

עבודת החינוך בדורנו

התגברות כארי לעבודתו יתברך ולהשכמת הבוקר

עברי, שש שנים יעבוד ובשביעית ייצא לחופשי חנם.

הלא התורה הקדושה נצחית היא וכל דבריה חיים וקיימים לנצח בבחירות גדולה. ואם כן נצטרך להבין איך שייך בזמננו דין זה של עבד עברי, הלא בזמננו אין אנו נוהגים לקנות עבדים עבריים, והרי אמרה תורה (שם, א) **ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם** ורש"י מבאר שהקב"ה אמר לו למשה שישים לפני בני ישראל את משפטי התורה יכשולחן הערוך ומוכן לסעודה, וממילא עלינו לערוך שולחן ולהבין היטב מה ערוך לנו מדין זה ומה לנו ללמוד ממנו אל חיינו הרוחניים, אל עבודת ה' שבכל דור ודור.

זאת נדע שהתורה הקדושה כלולה ובלולה באור גדול, כאשר כל מצווה ממצוות התורה, קשורה ובלולה מכל שאר המצוות הנרמזות בה. ומי שענינו זכות והגיונו נאצל, זוכה לראות ולהבחין בכל מקרא ובכל דבר רמזים גדולים, רמזים לשאר המצוות ורמזים ברורים לדרכי עבודת הבורא.

עוד נרצה להאריך ולהרחיב בדברי הרמב"ם אשר פסק בהלכות חמץ ומצה שבליל התקדש החג, יש להסב דרך חירות, והוא משבח את אלה הנוהגים לשבת בהסבה לאורך כל אכילת הסעודה בסימנא של 'שולחן ערוך'. ונעיין לגבי 'דרך חירות' להבין מהי החירות ומי הוא בן החורין האמיתי.

קול ההולך עד יריחו

הנהגה אשר אני נוהג בימי המועדות, היא לקיים את מאמר ושבח אני את העצלנים, אמנם לא קפידא היא זו, אלא הנהגה טובה, לשבת ולא לצאת בכל חולו של מועד מן הבית ובית המדרש. ברם, כאשר שמעתי שבקהילה קדושה זו, דושינסקיא, חפצים לשמוע דברי חיזוק, אזי מפאת חשיבות רוממותה של קהילה קדושה זו בישראל ומחמת חביבות קודש שיש בקרבי אל כ"ק האדמו"ר מהרי"מ זי"ע אשר זכיתי להיסמך על ידו להוראה ולקבל מאיתו 'הורמנא' - בהיותו אחד מארבעת הדיינים שזכיתי להיסמך על ידם להוראה - ובמיוחד לאור מה שביקשוני לעורר ולדבר בעניין חינוך הצאצאים, אמרתי לשנות ממהגי ועליתי לציון ברינה".

היו נא אמרינו לרצון, לפני אדון כל.

פרשת עבד עברי

בפרשת משפטים, מלמדתנו התורה את דיני העבד העברי (שמות כא, ב) **כי תקנה עבד**

א כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א ציין: שייכות נוספת למקום זה יש לי, שכן לקראת היכנסו לנועם עול תורה ומצוות עוד לא היה קיים ועומד בניין זה והתגורר כאן יהודי שהיה מכין קשר של תפילין ובאתי אליו שיקשור לי קשר של תפילין - וכעת סיבב הקב"ה ששוב שב אני הנה.

הקב"ה בכבודו ובעצמו

במדרש שוחר טוב (תהלים, קז) **אמר רב אייבו בשם רבי יוסי בן זמרא, בשם שהזהבי הזה האמן היוצר כלי זהב, פושט ידו ונוטל הזהב מן הכור** הוא מכניס את עפרות הזהב אל כור האש על מגת להתיכם ולאחר מכן הוא נוטל משם את הזהב הנוזלי שאין בו כל צורה ודמות והוא באומנותו צר לזהב צורה, **כך הקב"ה הוציא את ישראל מיד מצרים, שנאמר, ויוציא אתכם מכור הברזל.**

יתירה מכך מודגש ב"לקוט שמעוני" (ואחתגן רמז תתכח) שכמו שהזהבי הזה פושט את ידו ומוציא בעצמו ובידיו החשופות את הזהב הרותח, לא על ידי כלי ולא על ידי צבת. כך אף הקב"ה הושיט כביכול את ידו ללא כל צבת ושליח ומחיצה והוציא את בני ישראל - שלא היה להם כל צורה - מתוך טומאת ארץ מצרים, ובחרם להיות לו לעם ולעשות להם צורה טהורה.

הדגיש המהר"ל (בדרושו לחג הפסח) שהמדרש דווקא הביא משל שאינו בר מציאות, כי הזהבי הזה הלא בשר ודם הוא ולא יוכל לשלוח את ידיו לתוך כור הזהב ללא כל מחיצת צבת או סמרטוט, שאלמלא כן, תיכווה ידו ותישרף. אולם לא כן הוציא הקב"ה את בניו ממצרים, לא על ידי צבת ולא על ידי סמרטוט ולא על ידי חציצה כלשהי אלא הוא יתברך, הוא ולא מלאך, הוא ולא שרף, הוציא את בניו אהוביו מארץ מצרים.

ברצוני להציע דקדוקים אחדים והתעמקות בהבנה?.

ב כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א הוסיף בענות קדשו: בשנים קדמוניות היו בני העיירות ממלאים

תחילה נעיין וננסה להבין בהבנה מחודשת תירוץ ויישוב על הפליאה הגדולה שמפליאה כל חכם לב. מדוע לא הוזכר משה רבנו, הגואל הגדול, בכל מהלך ההגדה של פסח - מלבד פעם אחת, ובה אינו מוזכר כמי שהיה שליח ההשגחה העליונה לגאול את בני ישראל - הלא דבר פלא נשגב הוא שאין שמו והזכרתו בתוך ההגדה ובליל הגאולה הגדולה.

עוד נרצה להבין את הדקדוק וההדגשה הגדולה שבליל השימורים ירד הקב"ה בכבודו ובעצמו לגאול את בניו יקריו. **אני ולא מלאך, אני ולא שרף.** וכי מה חידוש יש בכך. הלא גם כאשר מלאך פועל ועושה שליחותו וגם כאשר שרף עושה דבר מה, הלא אין זה לא המלאך ולא השרף כי אם הקב"ה בכבודו ובעצמו, הוא יתברך היחיד והמציאות היחידה בכל העולמות והכל ממנו בא. וגם כשמלאך ושרף עושים, עדיין **הקב"ה בכבודו ובעצמו עושה זאת** - ומהו אפוא ההדגשה הגדולה על ליל יציאת מצרים שהיתה בידי הקב"ה בכבודו ובעצמו, כאשר גם עד הנה הוא יתברך עשה את כל המעשים. וכי משה רבנו, בקדושתו הרבה, היה מסוגל להביא מכות על בני ישראל, הלא ברור שכל המכות וכל מה שהיה עד ליל זה, גם היה הכל בכוחו יתברך שמו. ומה השתנה ליל מכת בכורות מכל המכות

פיהם צחות ונותנים טעם לכך שרבני הערים והעיירות מוכרחים לדרוש פעמיים בשנה, בשבת הגדול ובשבת שובה, לאמור - כדי לשכלל הפחות פעמיים בשנה יהיה הרב מוכרח להתיישב ללמוד, כדי להכין לעצמו דרשה נאה ופרפראות משובחות. והנה אני, איני 'בן תורה' כי אם 'ארבעטארער' (-עמל כפיים) ואין עיתותי בידי לשבת ולהגות בדברי תורה. על כן לכל הפחות כשבאה דרשה ליד, מוכרחני להתיישב ללמוד ולהגות באמרי שפר, ומשך זוכים אנו ורואים חידושי תורה.

הכופר במצווה זו הריהו ככופר ביציאת מצרים - שהיא עיקר יסוד האמונה. עד כדי כך חמור עניין השרצים.

ובפרשת קדושים (ויקרא יט, לו) מאזני צדק והין צדק יהיה לכם, אני ה' אלוקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים. וביספרא' (פרשה ג) - אמרו אני ה' וגו' אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים, על תנאי שתקבלו עליכם מצוות מידות, שכל המודה במצוות מידות, מודה ביציאת מצרים וכל הכופר במצוות מידות, כופר ביציאת מצרים. ומפלא הדבר שעניין ה'מידות' המדויקות בעת המסחר, שקול בחומרתו כאמונה הטהורה ביציאת מצרים.

שוב נמצא שאף את איסור הריבית השוותה התורה בחומרה רבה לכפירה ביציאת מצרים, יסוד האמונה. שנאמר (ויקרא כה, לו-לז) אל תקחו מאיתו נשך ותרבית וגו' וחי אחיך עמך אני ה' אלוקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים. והפלא ממשיך ומתרבה בהשוואת איסור ריבית לעניין יציאת מצרים.

אין בכך מעצור, אלא נמשיך למקראות השגורות על לשוננו בכל יום ויום (במדבר טו, נא) והיה לכם לציצית וגו' אני ה' אלוקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלוקים. וברש"י מביא מדברי המדרש (ספרי זוטא, פסקא טו) על מנת כן הוצאתי אתכם מארץ מצרים, שתקבלו על עצמכם מצוות ציצית, שכל המודה במצוות ציצית, מודה ביציאת מצרים, וכל הכופר במצוות ציצית, כופר ביציאת מצרים.

שמודגש בו שהקב"ה בכבודו ובעצמו ירד מצרימה לגאול את בניו אהוביו.

ככופר ביציאת מצרים

נתבונן עוד להבין, מה בכלל טעם עצם יציאת בני ישראל מארץ מצרים. מדוע ולמה יצאו בני ישראל ממצרים. אמנם, כל תינוק שלומד מקרא ויכל תיכף להשיב שהרי הדבר מפורש במקרא: **בְּהוֹצֵאתְךָ אֶת הָעָם הַזֶּה, תַּעֲבֹדוּן אֶת הָאֱלֹהִים עַל הַהָר הַזֶּה.** שתכלית יציאת מצרים היתה כדי שנהיה לו יתברך לעם ונקבל את עול תורתו ומצוותיו. ברם, אם נסיף ונעמיק בהעמקה נוספת במדרשי חכמינו ז"ל, נחזה בדברים מופלאים הקשורים ומתקשרים ליציאת מצרים.

כי הנה בתורה (ויקרא יא, מה-מו) **וְלֹא תִטְמְאוּ אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם כְּכֹל הַשְּׂרֵץ הָרוֹמֵשׁ עַל הָאָרֶץ, כִּי אֲנִי ה' הַמַּעֲלֶה אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְחַיּוֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים. וּבְרַש"י מְבִיא מְדַבְּרֵי הַמִּדְרָשׁ (יִלְקוּט שְׁמַעוֹנִי, רִמּוֹז תַּקְמוֹ) עַל תְּנַאי כִּךְ הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, שֶׁתִּקְבְּלוּ עָלֵיכֶם עוֹל מִצְוֹתַי. חֲמוּרִים הַשְּׂרֵצִים, שֶׁכֹּל הַמּוֹדֵה בְּמִצְוֹת שְׂרֵצִים, מוֹדֵה בְּעֵינֵי יִצְיַאת מִצְרַיִם. וְכֹל הַכּוֹפֵר בְּמִצְוֹת שְׂרֵצִים, כּוֹפֵר בְּיִצְיַאת מִצְרַיִם. כְּלֹמֵר, כִּי חֲמוּרָה הוּא עֵינֵי אֲכִילַת הַשְּׂרֵצִים הָאֲסוּרָה, עַד שֶׁכֹּל**

ג הגם שבתורתו של משה איש האלוקים, היחתם סופר, אנו מוצאים דבר חידוש נשגב, כמותו בהקדמת 'לולא דמסתפינא' שאת מכת ארבה גזר משה רבנו בעצמו כאשר הקב"ה ציווה לו לחדש מכה על המצרים ומשה בחר את מכת ארבה שהגיעה וטלטה את מצרים. אולם גם לפי דבריו, עדיין כל הוויית החידוש והמחשבה של משה וכמונן המכה עצמה - הכל בא אך ורק מכוחו של ריבון העולמים, ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין.

האדם ומידותיו, היא על ידי אכילת מאכלות אסורות ובייחוד שקצים ורמשים, כי על ידי כן נכנסת עקמומיות אל האדם וטבע המאכלות האסורות, השקצים והרמשים מתלבש עליו עד שהוא מגיע להיות אדם רע ובעל מידות מגונות, איש רע מעללים אשר מעשיו אינם ישרים.

זו אשר לימדה אותנו התורה, אם תתמה מנין ירשו אומות העולם את מידותיהן הרעות. מנין ירשו האדומיים את מידת הרציחה הנוראה שלהם ומנין ירשו וקיבלו הבבליים והמדיים ושאר האומות את דרכיהם הרעות - מהגמל, הארנבת והשפן, מהחיות הטמאות, השקצים והרמשים בהם סיאבו את נפשותיהם, מהם הגיעו המידות הרעות והנוראות. כי על ידי מאכל אסור, בא האדם לידי רציחה ולידי מידות מגונות ונוראות אחרות.

אין לך בן חורין

אף גם זאת נקדים בדרכנו להבין את מהות בן החורין והחירות. דברי התנא רבי יהושע בן לוי במסכת אבות (פ"ו מ"ב) - **בב"ל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ואומרת 'אוי להם לבריות מעלכונה של תורה', שכל שאינו עוסק בתורה, נקרא נוזף... ואומר, והמכתב מכתב אלוקים הוא חרות על הלוחות, אל תקרי חרות אלא חירות - שכל מי שעוסק בתורה נקרא בן חורין. שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה.** ודרשה זו מובאת אף בדברי רבותינו במסכת שבת. ובדרכנו נלך לברר מהי מהות ההגדרה של בן חורין.

ומופלאים הם הדברים לראות שעניין יציאת מצרים שהוא יסוד האמונה הטהורה, נשקלה ונמדדה בחומרתה אל מצוות התורה של - איסור אכילת שרצים, איסור ריבית, השוואת משקלות ומידות ומצוות ציצית. הלא לבטח ישנו קו המקיף ומסבב את כל המצוות הללו. ובזכות וכח הציבור הקדוש, האיר הקב"ה את עיניי בדבר פלא ליישב את כל הדבר הזה יחדיו, בנהירו עילאה.

הגמל, הארנבת והשפן

נביא אמרים כי נעמו מתורתו של דו"ק הרה"ק ה'דברי יואל' מסאטמר זי"ע אשר מזכיר את דברי המדרש רבה על הכתוב בפרשת איסור אכילת החיות האסורות והשרצים, המפרט את איסור אכילת **הגמל, הארנבת והשפן**. ודרשו - **גמל זה אדום, ארנבת זו בב"ל ושפן זה מדי**. והתחבטו מפרשי המקרא (ראה כלי יקר) מדוע לא הסתפקו חכמים בפירוש הפשוט של המקראות, שאסור לאכול את הגמל, הארנבת והשפן, אלא מצאו מקום להרחיב ולדרוש על אודות אומות העולם, אדום, בב"ל ומדי.

מבאר ה'דברי יואל', שהלא הקב"ה עשה את האדם ישר, הוא ברא את האדם שיהא ישר ומידותיו תהיינה ישרות ללא עקמומיות וסיאוב. אולם אנו רואים שבני אדם סובלים ממידות רעות ומגונות, מאכזריות, קמצנות ושאר מידות הרעות והנתעבות. ואם הקב"ה ברא את האדם ישר - אין זה אלא שהאדם בידיו ובמעשיו גרם לעצמו ללקות במידות הרעות וכל קולר האשמה על מידותיו הנתעבות, אינו תלוי אלא בו עצמו. ואחת הדרכים המרכזיות להשליט רוע וגנאי על

לפני שהחליט לערב את צבאו, צבא ארצות הברית, בעצירת מלחמת העולם הנוראה, הוא נשא את נאומו הנודע והיום היה יום ז' בשבט תש"א, בנאומו חפץ לבאר ולהסביר לבני האומה האמריקנית מדוע נחוצה וחשובה ההתערבות של ארצות הברית במלחמה לא לה, למרות שלבטח ישלמו חיילים רבים במחיר דמים - כי הגנה חשיבות רבה יש להכריע את השטן הנאצי, יימח זכרו.

בנאומו זה הציב הגוי הרשע בהשקפת העמים את ארבעת יסודות ה'חירות', כאשר אמריקה הלא היא סמל החירות. וכה הציב את ארבעת חלקי החירות, בזה אחר זה:

א. החלק הראשון של 'חירות', היא 'חופש הדיבור', שיוכל כל אחד לבטא בפיו את אשר על ליבו מבלי לשים לפיו מחסום ורסן. את כל אשר יחפוץ - ידבר; עם כל מי שירצה - ישוחח; כל אימת שיעלה רצון בליבו - יגיד ויאמר.

ב. חלק השני של 'חירות' הלא הוא שיוכל כל אדם לעבוד - עפר לפיו - כל עבודה זרה ואליל שהוא חפץ. איש אינו יכול להגבילו במה להאמין ואת מי לעבוד.

ג. חלק נוסף של ה'חירות' הוא זה המוטל עלינו לדאוג שלא יהיה חסר לאיש מאומה, שכל אחד ואחד יהיה בן חורין ויהא לו את כל אשר הוא צריך.

ד. החלק הרביעי מחלקי ה'חירות' הוא הרגשתו של אדם שאין מעליו מלכות ושלטון המשליטים עליו פחד, עליו להסתובב ולחיות את חייו מבלי מוראה של מלכות.

ולכאורה, אם ב'בן חורין' עסקינן, עלינו לתמוה על כך שדווקא זה העוסק בתורה הוא זה הנקרא 'בין חורין' והוא זה המוגדר כמי שזוכה לחירות. לכאורה, הלא התורה הקדושה שוללת מהאדם את חירותו, היא תוחמת אותו ומגבילה את כל צעדיו לבל יעשה ככל העולה על תשוקתו, אלא יגביל עצמו ויתקדש להתנהג כרצון יוצרו וקונו. עוד נבאר את הערתו של ה'חיד"א' על משנה זו של 'אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה' - מדוע נקטה המשנה בלשון שלילה ולא בלשון חיוב, לאמור: כל מי שעוסק בתורה, הלא הוא בן חורין. מדוע שנו חכמים בלשון המשנה ואמרו בלשון 'אין לך ... אלא'.

הנה אמרו 'חכמה בגויים תאמין', על כן עימדי לספר בפניכם סיפור כלשהו.

'חירות' בעיני האומות

הנשיא בארצות הברית בשנות מלחמת העולם השנייה, גוי נתעב אשר אפשר לומר עליו בפה מלא 'יימח שמו וזכרו', היה שונא ישראל מובהק. ברצותו יכול היה להציל מאות אלפי בני ישראל, כאשר יכול היה לשלוח את צבאו לפוצץ את מסילות הברזל עליהן שונעו מאות אלפי יהודי הונגריה אל רציחתם על קידוש השם. ואף הגה"ק רבי מיכאל בער ווייסמאנדל זצוק"ל שיגר אליו מכתב בחכמה מופלגת ובו ציין מפות מדויקות היכן על צבאות בעלות הברית להפציץ על מנת להציל מאות אלפי יהודים. אולם רשע זה התמהמה בשנאתו הרבה ושיגר את צבאו להפציץ מקומות נשק בסמיכות לאושוויץ, אולם לא את המסילות ולא את הקרמטוריומים (-המשרפות). וכמה דם בני ישראל תלוי על זרועותיו המרושעות.

חירות אמיתית

ואם כן, היכן החירות של היהודי הפוסע בדרכי התורה. לכך מבאר החיד"א ומטעים היטב את הלשון המדויקת של חכמינו. אין לך בן חורין אין אנו בני חורין היכולים לעשות ככל העולה על רוחנו, הלילה, אלא החירות שלנו מתבטאת במי שעוסק בתורה - בלימוד התורה הקדושה מקבל האדם חירות הדעת והמחשבה, כאשר אין כל הגבלה כמה מותר ללמוד וכמה אפשר לחדש בתורה הקדושה. חופשי הוא האדם לשוטט בתורה הקדושה לעומקה ולרוחבה ללא כל גבול, חופשי לגמרי, ובתורה הקדושה הוא מוצא מרגוע לנפשו וחירות אמיתית, חירות הדעת והמחשבה. כי אין סוף לרוחב התורה הקדושה.

הנה, הגה"ק רבי יוסף ענגיל זי"ע חיבר חיבור שלם ומחוכם ומפולפל - גבורות שמונים, שמו - לבאר בשמונים פירושים ואופנים קושיה אחת על הגמרא במסכת ברכות, אודות שמואל הנביא בעניין שחיטה הכשירה בזר. והנה זקנו של כ"ק האדמו"ר מדושינסקא שליט"א מרא דאתרא הדין, הגה"ק מווייטצען זי"ע, חיבר אף חיבור שלם ובו הציע מאה ועשרים מהלכים שונים לתרץ קושיה זו - כי התורה הקדושה מעניקה חירות ללומדיה לשוטט בה לאורך ולרוחב לחדש חידושים עד אין סוף.

בתורה הקדושה אין כל הסגת גבול. אם גאון אחד חיבור ספר עם שמונים מהלכים, אתה יכול לבוא ולחבר חיבור מחוכם עם מאה ועשרים מהלכים. כי אין לדבר סוף. אין לך חירות אמיתית אלא אצל מי שעוסק בתורה ובה הוא מוצא את חירותו המובהקת.

כך נראה חירות בעיניו של גוי זה, יימח שמו וזכרו, כאשר האמת היא שכל ארבעת יסודות החירות הללו, מנוגדים בתכלית לדרכי התורה הקדושה, מן הקצה אל הקצה: א. לגבי חופש הדיבור - התורה הקדושה מגבילה את דיבורו של אדם ומצווה עלינו שאל לנו לשוחח בדיבורים בטלים וחלילה לנו לדבר דיבורי לשון הרע ורכילות. אסור לדבר עם רשעים ובני עוולה. חלילה לדבר בשעת התפילה וקריאת התורה. חשיבות יש למי שנוצר לשונו מדיבורים בטלים בשבת קודש. התורה הקדושה מגבילה את הדיבור האנושי.

ב. תורתנו הקדושה מגבילה את האדם את מי לעבוד - את הבורא יתברך בלבד, כי הוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים. לא יהיה לך אלוהים אחרים על פני. עלינו לעבוד שכם אחד את הבורא יתברך לבדו, הוודאי שמו.

ג. הגוי, בדרכי החירות רוצה לדאוג שלא יהיה חסר לאף אחד מאומה, ואנו יודעים שרק הקב"ה הוא זה אשר יחליט מי ייעני ומי ייעשר וכי לא יחדל אביון מקרב הארץ.

ד. הגוי הרשע והמעוות רוצה לבטל את מורא מלכות ואילו תורתנו הקדושה מנחה אותנו שיטוב לגבר כי יישא עול מנעוריו - אנו נכנעים תחת מלכותו יתברך ומלכותו בכל משלה. וזהו אף אחד הטעמים לכך שאנו מכסים את ראשנו בכיסוי בכל עת ועידן, כי אנו מקבלים על עצמנו עול מלכות שמיים בכל עת ובכל שעה - כי כן דרך הנכנס לפני מלכים ורוזנים שאינו מסתובב בשחץ ובגילוי הראש.

צעירי צאן אשר עדיין לא נכנסו כל צורכם אל החיים עצמם.

בדורות עברו היה עניין העול' דבר ברור, שהבינו היטב שהאדם חייב להטיל על כתפיו עול, כדי שיוכל להצליח בחייו. כי כאשר יש על כתפי האדם עול כלשהו, הוא ממועט להיכשל וליפול במהמורות רוחניות וגשמיות. ולא כן בדורנו אנו, כאשר נפרק הרסן והוסר נור קבלת העול.

מדוה הדור - אי נטילת עול

הבה נתבונן ונראה את מדוה הדור. נראה את בן האנוש הזה שצריך להשכים קום בשעה מוקדמת כדי להספיק טיסה לטוס ממקום למקום. וכי יעלה על הדעת שתיפול עליו שינה עמוקה והוא לא יצליח להתעורר. הוא אינו צריך להכין לעצמו עשרה שעונים מעוררים כדי להשכים. דיה לו הידיעה שעליו להתייצב בזמן בבית הנתיבות, על מנת לשמוע כל קול שעון ולהתעורר חיש קל ולצאת מביתו.

מאידיך, יש גם יש, לדאבון לבב, מקרים רבים כל כך של בחורים ואברכים שהולכים לישון בשעה מאוחרת והם מכינים לעצמם עשרה שעונים מעוררים כדי להספיק לקרוא קריאת שמע של שחרית בזמנה, אולם אינם שומעים את קול השעון, אלא נותרים בתרדמתם ומאחרים לקרוא קריאת שמע בזמנה, רחמנה לשיזבן. ומהו פשרו של דבר? פשרו של דבר הוא נשיאת העול. שלא כמו אותו אשר ממנה לבית הנתיבות שהוא חש עליו עול, עול של השכמה ועול של התייצבות - אחרת הוא יאבד את טיסתו אשר רכש; הרי לבני הנעורים אין עול' רוחני, אינם חשים את כובד העל על

עבודת החינוך בדורנו

מכאן נלמד יסוד גדול לעבודת החינוך, במיוחד בדורנו אנו, כאשר ישנה התחבטות וערפול גדול לגבי הדרך הנכונה לחנך את הצאצאים, האם בדרך של הגבלה או בדרך חופשית יותר. וכבר לפני רבות בשנים דקדקתי ועסקתי בדבר הזה.

תהילה לא-ל יש לי שיג ושיח נכון עם בחורי ישראל, ולא אחת אני שומע את התירוץ הנודע בלשון הקלוקלת שחדרה אל תוך הציבור החרדי, כשמשגיח או איש חינוך פונה לבחור ומבקש ממנו שיישב וילמד, משיבו התלמיד: "איך האב נישט קיין גערווען" (-אין לי עצבים). כשאני שומע בחור המתרץ עצמו בתירוץ זה, אני פונה אליו ואומר לו: "אין לך עצבים? אדרבה, א מחיה. הלא מכיר אנוכי יהודים רבים אשר יש להם עצבים, כמה עצבים יש להם מחמת החובות, מחמת הדאגות, מחמת צרות החיים, שידוכי הצאצאים ושאר דאגות וטרדות. מרוב עצביהם אינם מסוגלים לשבת וללמוד. אולם אתה אם אין לך עצבים, הרי עליך מוטלת החובה לשבת וללמוד באין מפריע."

ושורש תירוץ זה ושאר תירוצי התפטרות שבפי בני הנעורים בדורנו, הוא ברצונם להרגיש 'חירות', להיות חופשיים. הוא רוצה לחוש בעל הבית העושה את כל העולה על רוחו ואין מי שאומר לו מה יעשה ומה יפעל - וזהו אחד האסונות הגדולים ביותר בדורנו הנוכחי. וכשאני מדבר על 'בחורים', אין הכוונה דווקא על בחורים שעוד לא עמדו תחת החופה, אלא גם לאברכים צעירים,

היטב כד כמה היה מסוגל להתפלל בפועל. כיום כבר אינו בין החיים אולם הוא הותיר אחריו שלושה בנים מופלגים וגאונים אשר כל אחד ואחד מהם בקי בתלמוד בבלי כולו בבקיאות רבה. וכל זאת בכוח שבדורות הקודמים ידעו שטוב לגבר כי ישא עול ו'בן חורין' אמיתי הוא מי שנותן על עצמו עול תורה ועול מצוות.

בן חורין

חירות זו, החירות האמיתית, מקבלת ביטוי בליל התקדש חג המצות, ליל הסדר. וכפי שהבאנו מדברי הרמב"ם שאפילו האכילה בשולחן עורך צריכה להיות בדרך של חירות, כי בליל הסדר אנו נהיים בני חורין אמיתיים, אנשים של חירות אמיתית, חירות הדעת, חירות של תורה.

זה אשר הבן שואל להבין מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות, כי לכאורה בעיניים גשמיות לילה זה הוא היפוך החירות, כי בכל הלילות אנו אוכלים חמץ ומצה ואילו הלילה הזה כולו מצה. וכלשון השגור בפי הטף, שבכל הלילות "אז מיר ווילן, עסין מיר חמץ, און אז מיר ווילן עסין מיר מצה" (א-א)

אנו רוצים, אנו אוכלים חמץ, ואם חפצים אנו, אנו אוכלים מצה ולכאורה זו החירות הגדולה ביותר, לאכול ולעשות ככל אשר אנו חפצים. אולם האמת היא הפוכה לגמרי, כי דווקא זה שמושעבד לתאוותיו הריהו הוא משועבד לעשייה ככל העולה על רוחו והוא ההיפך הגמור מבן חורין, כי דווקא בלילה הזה כשאנו מתנזרים מהחמץ הרמוז על טומאת הנפש ואנו מתקדשים ומגבילים את עצמנו מתוך קיום מצוות הבורא - אנו בני חורין אמיתיים.

כתפיהם, אותו עול שיש בכוחו לקרוע קורי שינה ולהוציא את האדם ממיטתו.

בדבר הזה עלינו לתת את כל תשומת ליבנו. כי בדורנו זה, דור ההתרה וההקלה, טועים לפעמים בדרכי ההבנה וההכלה. כי אכן, צריכים לתת את הדעת לכל בחור ואברך לפי כוחו ויכולותיו. לא כל בחור מסוגל לגדול 'בן תורה', לא כל אחד יכול להשיג את מה שרעהו. אולם זאת יכול כל בחור - לשבת וללמוד תורה. לפי כוחותיו ויכולותיו.

אין בן נעורים שיכול להעיד על עצמו שאינו מסוגל ללמוד כלל, בשום אופן וצורה. על כן צריכים לראות שכל בחור ואברך יישא על כתפיו עול של תורה ומצוות - ואז יהא בן חורין אמיתי, בחירות הדעת וחירות הנפש.

נער הייתי ועדיין לא זקנתי כל כך. ובזיכרוני מלפני חמישים שנים, כשהייתי בן אחת עשרה ונכנסתי ללמוד בישיבה, וזוכרני כך וכך חברים שישבו עמדי בספסל הלימודים, וכבר באותם הימים היה ברור שהם לא יגדלו 'ש"ס אידן' הבקיאים בתורה כולה. אולם הם צמחו להיות יהודים טובים וכשרים, יראי שמים, וחלקם זכו להעמיד צאצאים חשובים וגאונים, מופלגים במעלתם ובחשיבותם.

ביחוד זוכר אני את אותו הבחור שלמד בישיבה ובקושי רב יידע לקרוא את תיבות התורה והתפילה. מאחר והייתי 'רעביש קינד' הוא גמל עמי בסיוע רב והיותו והייתי צעיר ממני הוא לא התבייש לבקש שאסייע לו ואלמדו לקרוא את התיבות כהלכתן. בחור זה היה בחור פשוט מאד, אולם הוא היה נושא בעול, הוא נשא עליו את עול התורה והמצוות ומעולם לא החסיר להתייצב בזמן התפילה הקבוע בישיבה - חרף שאני יודע

כן כל הכופר בדברים הללו, ככופר ביציאת מצרים, חלילה.

יביאך אלוקים במשפט

נקבל בכך ביאור חדש על דברי המדרש אודות דברי חכמת שלמה המלך. שבשעה שראו חכמים מקרא שכתב שלמה שמח בחור בילדותיך וייטיבך לייבך וגו' רצו לגנוז את המקראות הללו, עד שראו את המשך הכתוב - ודע, כי על כל אלה יביאך אלוקים במשפט, ואז השאירו את המקראות הללו בספרי הכתובים. ולכאורה, מלכתחילה מה חשבו ולבסוף מה סברו. וכי לא ידעו מתחילה גם את סופו של המקרא הלז.

אלא נוכל לבאר שמתחילה היו שטעו להבין מתוך דברי החכם מכל אדם שישנה בחירה חופשית והאדם יכול לבחור לשמוח בילדותו ולעשות ככל העולה על רוחו. עד שהבינו ודייקו בדבריו שעצם המחשבה שהאדם יכול להיות חופשי ולעשות ככל אשר ירצה, עצם מחשבה זו, טעות היא. כי על כל אלה יביאך אלוקים במשפט - על עצמם מחשבה זו. כי האמת אינה כן, האדם צריך להיזהר ולהישמר ולא לעשות ככל אשר יחפוץ וירצה. כי החירות האמיתית היא אצל המגביל עצמו כדת תורה.

בלבול זה התבלבלו בני ישראל בימי שהותם בארץ מצרים, מתוך טומאת המצרים והלמידה ממעשיהם. כי המצרים הרשעים לימדו את בני ישראל את משנתם הטמאה, שהאדם יכול להיות חופשי ולעשות ככל אשר יחפוץ וככל אשר ירצה. וכפי שאנו רואים שגם כאשר היו בני ישראל בארץ מדבר, המשיכו חלקים מהם והתגעגעו

והגדת לבנך בלילה הזה בהשרשת יסוד זה, שדווקא בלילה זה, מתוך שאנו מוגבלים ואין אנו יכולים לאכול ככל שאנו חפצים וככל העולה על רוחנו. דווקא בלילה הזה אנו בני חורין אמיתיים. כי החירות האמיתית היא להתנתק מהשעבוד להבלי העולם ולתאוות הלב, ולהגביל עצמו בעול תורה ומצוות. בן חורין אמיתי הוא זה שאינו לובש כל מלבוש העולה על רוחו, אלא הוא מתלבש כדרכי התורה, הוא לובש בגד של ארבע כנפות ומתעטף בציצית - כי הוא נוטל על עצמו עול. בן חורין אמיתי הוא זה המגביל עצמו בהגבלת התורה בעת מסחרו והוא משווה את משקלותיו ומידותיו, להתנהל מתוך ישרות ונכונות. האם האיש, אשר חי חיי יושר, הוא הוא הבן חורין הגדול. ולא זה שאוכל כל מיני שקצים ורמשים הוא בן חורין, לאו ולא, אלא דווקא זה המסוגל להתנזר ממאכלות אסורות, הוא זה אשר שומר נפשו מלהסתאב בטומאת המאכלים הללו והוא בן החורין האמיתי.

כעת נבין היטב את מהות יציאת מצרים, שאז נהיו בני ישראל בני חורין. כי דווקא על ידי שעבדו את בוראם וקיבלו את התורה, הם נהיו בני חורין אמיתיים, כאלה שחיים חיי חירות הדעת והנפש. ועל כן אנו מוצאים שחכמינו ז"ל משווים את העניינים האמורים להיות שקולים לאמונה ביציאת מצרים. כי עניינם אחד הוא - על ידי שנבין שעל האדם להגביל עצמו בקבל עול, שלא ללבוש כל בגד ולהתעטף בציצית, שלא להתנהל במסחרו בדרך ערמומית שלא במאזני צדק והין צדק, שלא להלוות את ממונו בריבית, ושלא להרשות לעצמו לאכול מאכלות אסורות, שקצים ורמשים - על ידי כן הוא יהיה בן חורין אמיתי. ועל

את חשיבות הציבור החרדי ואת החשיבות להיות עבדי ה' המשוועבדים לדבר ה' אף בדור עפר ואפר שכוה. כאלה שאינם יודעים להעריך נכונה את החשיבות של בתי הכנסת ובתי המדרש שהעניק לנו הבורא יתברך ברוב טובו וחסדו. אשר הם, מקומות התורה והתפילה, הם ערי מקלט רוחניים בדור שפל ונורא כזה.

וצריך כל אב ליטול את בניו, ללכת עמם אל בתי הכנסת ובתי המדרש, להכניסם אל היכלי התורה ובתי גוואי של הוגי התפילה. כי רק על ידי קדושת בתי כנסיות ובתי מדרשות אפשר להציל את הדור. מה טובו אוהליך יעקב, משכנותיך ישראל. היסוד הוא קדושת בתי הכנסיות ובתי המדרשות, כאשר צריכים להוסיף וללמד לצעירי הצאן את חשיבות שמירת קדושת בתי התורה והתפילה. וכאשר ילד ילמד מקטנותו שבית המדרש הוא המקום אליו בורחים מן העולם השוצף וגועש על מנת להדבק בבורא יתברך ולחיות חיי חירות, חירות של תורה, חירות של תפילה, חירות של עבודת ה' מתוך התנתקות מכל מאוויי העולם הזה - הוא יהיה שמור לאורך ימים ושנים.

נזקי הטכנולוגיה

עוד זאת אדבר ואעורר. בהיותו עוסק רבות בעניין פגעי הטכנולוגיה, כי רבים ונוראים וכואבים הם. אין אני איש המייסר לבבות ולא אחפזן לבאר עתה בבחירות עד כמה חמורה פגיעה זו. אך זאת אגיד, שכאשר מגיעים אלי אנשים שנגועים בצרת הטכנולוגיה, אות הוא שהם כבר מצויים במצב קשה מאד, וכפי שאף אחד אינו הולך אל רופא העוסק בריפוי המחלה הארורה,

לשליחת הרסן שהיתה במצרים, לשוב לשם, באומרם **ניתנה ראש ונשובה מצרימה**. ודווקא בלשון הזה, כי **ניתנה ראש** - הקלקול היה בראש, בהבנה הקלולת המדמה את פריקת העול ושליחת הרסן לחירות אמיתית, מבלי להבין שהחירות האמיתית היא דווקא בראש, חירות הדעת, חירות התורה, חירותו של היהודי שהוא חופשי מתאוותיו ואינו עבד האסור בכבלי הגוף והטומאה.

אם נתבונן נראה שכאן טמון הקלקול הגדול של דורנו אנו, דור שהראש מעוות והמחשבה מקולקלת עד שאין השקפה נכונה להביט ולהתבונן ולראות 'חופשי' אמיתי מיהו ו'בן חורין' אמיתי מיהו. כי הראש מקולקלת והמחשבה מעוותת עד כי אין איתנו יודע עד מה ועד שאנו שומעים את כל מדווי הדור הנוראים המסמרים שערות ראש.

קדושת בתי הכנסיות ובתי המדרשות

אתם, בני קרתא דשופריא והמחוזות, כבר מתגוררים במקומות שכולם יראים ושלמים, בשכונות שיראי ה' החרדים לדבר ה' מתגוררים בהם. אולם אנו, בקרית ישמח משה, מתגוררים במקום שהוא כתיבת נח, כאשר מסביבנו שוצפים וגועשים מי המבול של העולם שאינו שומר תורה ומצוות. ואינכם יודעים ומבינים עד היכן מגיעה השפלות הנוראה בעולם שמחוץ לשמירת התורה והמצוות, בעולם שמחוץ לבתי המדרש.

ברם הצרה הצרורה היא כאשר ישנם רבים מאד בתוכנו, בתוך המחנה החרדי ואף בתוך הציבור החסידי, שאינם מבינים ומעריכים

בכל דרך לעזוב את דרכם הרעה וינסו לטעום את מתיקות טעם הקדושה. אולם הם רחוקים מטעם הקדושה מרחק גדול, עצום ורב.

כזונת התפילה

כעת ברצוני לפנות אל האבות וההורים הנמצאים עמנו כאן. הנה כל מי שיש לו בנים, בוחן אותם בשבת על הנלמד בתלמוד התורה במהלך השבוע. כך דרכו של עולם, כאשר כל תלמוד תורה צריך להתפאר ולהראות לעיני ההורים ולעיני העולם כמה נבחנים אצלם וכמה בקיאים ומבינים הילדים הלומדים בכיתות שלהם. אולם שאול אשאל אתכם, האם מי מכם קבע פעם שיעור עם בניו בביאור פירוש התיבות בתפילה, שיבין הילד את המילים בתפילתו שהוא מתפלל לאלוקיו. ורבות אני שואל שאלה זו לאבות.

הלא אם נעיין בתפילה, נמצא עיונים רבים, שאלות ותמיהות, ביאורים והבנות. וכמה טובה וברכה ישיג האב על ידי שיקבע לעצמו שיעור איתן ללמד את צאצאיו את פירוש תיבות התפילה, דבר דבור על אופן^ד.

ד אתן דוגמה לשאלה ועיון בדברי התפילה. שלוש פעמים ביום אנו אומרים את סדר פיתום הקטורת. בתחילת תפילת שחרית ובסופה, וקודם תפילת המנחה. ואנו אומרים אם היה נותן בה קורטוב של דבש, אין אדם יבול לעמוד מפני ריחה, ולמה אין מערבים בה דבש? מפני שהתורה אמרה, כי כל שאור וכל דבר לא תקמירו ממנו אשה לה. ודין זה שאין לערב דבש, הוא מדברי הגמרא במסכת כריתות, אולם השאלה והתשובה אינה מופיעה בגמרא ויש לעיין מדוע נכנסת השקלא וטריא הזו לתוך התפילה. לשאול למה אין מערבים בה דבש? ולהשיב שמפני שהתורה אמרה, כי כל שאור וכל דבש לא תקמירו ממנו אשה לה.

כשהוא בריא עשור, ורק מי שהוא חולה מאד, הוא זה הפונה לקבל את הטיפול הנורא. והמבין יבין... אי אפשר להתבטא בלשון זקל להבין, כי אי אפשר להתבטא על פגיעה רעה, נוראה וחמורה זו, בלשון של 'קל'.

אינכם יודעים לאיזו דיוטא תחתונה מסוגל הס"מ להוריד אנשים בדורתו על ידי פגיעה רעה זו של כלי המשחית הטכנולוגיים. ואי אפשר לדעת מי ומי הנפגעים. אפשר לראות שכנים, מכרים או קרובים שרואים אותם יושבים בשבת קודש עם כל הלבוש, עם ווייסע זאקן ועם כל החזות החסידית. קנאים או אנשי אגודה או מי שלא יהיה, אין זה משנה, והאמת היא שהם שקועים עמוק עמוק בטיט הייוון כשהם רואים ומביטים בכל דבר האסור, רחמנא לשיזבן, נוראים הדברים עד למאד.

לכאורה כשמביטים עליהם, אפשר לחשוב במחשבה קלוקלת שהם המה 'בני חורין' אמיתיים, כי אין להם כל הגבלה שהיא, הם יכולים לראות ולהביט ככל אשר תחשק נפשם ללא כל הגבלה. הם מחליטים לעצמם וקובעים לעצמם ואין מי שיגבילם. אולם כשאני יושב עמהם ומקשיב לסאת צרתם, אני שומע מהם שהם בוכים ומתנים עד כמה הם קשורים וכבולים לכלים הטמאים והנוראים עד שאינם מסוגלים להתנתק משעבודם. וכי לזה ייקרא 'בן חורין'? למי שקשור וכפוף ומשועבד לכלים הנוראים. הם בוכים ואני בוכה עמהם, עיניהם זולגות דמעות ואף עיניי זולגות בשומעי את צרתם. הלא אין לי זריקה ותרופה שאפשר להעניק להם על מנת להפוך לבנם לטובה על אתה. אפשר רק לשוחח עמהם ולנסות לשכנעם

ידי כן ירגישו הצאצאים טעם בתפילתם, לאורך ימים ושנים.

בעבר, לקראת הימים נוראים של אחת השנים, קבעתי שיעור עם כעשרה בחורים בני תשחורת, ולמדתי עמהם את פירוש התיבות הפשוט של מילות 'מלכויות, זיכרונות ושופרות', כפשוטו ממש. לא רמזים למדנו ולא בתורת הסוד העמקנו, אלא בפירוש הפשוט של המילים. לאחר ראש השנה, הופיעו אצלי הבחורים והודו בכל פה כשהם מספרים שבשנה זו הייתה כל תפילתם אחרת ושונה ביום ראש השנה, כאשר התארכה התפילה עוד ועוד מתוך הרגשה והבנה שהם ממליכים עתה את מלכו של עולם, מתוך הבנה אמיתית של כל מה שהם מוציאים מפיהם בתפילה רוממה זו.

ואם על ידי הבנת פירוש התיבות, תתארך תפילתו של הילד והנער - אדרבה ואדרבה, הלא זהו 'בן חורין אמיתי'. התורה הקדושה נותנת לנו את החירות הנכונה, חירות של מי שאומר את תיבות התפילה מתוך הבנה נכונה של כל מה שהוא מוציא מפיו.

הַלְלוּ עַבְדֵי ה'

וכשאתם דבוק בתורה ובדרכי המצוות, הוא איש של חירות אשר יכול לעשות דברים הקב"ה לטובה וממילא הוא מתרפא ברפואת הגוף וברפואת הנפש. לא התרופות השונות מרפאות את הנפש ולא המכות וייסורי השבט מיישרים את לב הנער. שלמה מלך ישראל אמר 'חושך שבטו שונא בנו', ולא כתב 'הכה תכה'. כי עיקר החינוך הוא על ידי שמנעימים את התורה והמצוות על לב בני הנעורים ובכך מלמדים אותם

לא לחינם אין צעירי הצאן מרגישים טעם ערב בתפילתם - כי הרי אינם מבינים את אשר הם מוציאים בפיהם, אינם מבינים את פירוש התיבות בתפילה. אמנם אי אפשר לדרוש זאת מתלמודי התורה, אשר גם כך יש להם כבר הספקים גדולים ורבים. אולם כעת, כשמגיעות ובאות שבתות הקיץ, יש לכלל אב זמן רב. יקנה האב מספר סידורים מבוארים ומפורשים ויקבע עם בנו שיעור ללמוד את פירוש תיבות התפילה. ונכון שילמד כל אב עם בנו את דברי ה'טור' המבאר את כל התיבות בתפילת 'שמונה עשרה'. ואם כה יעשה האב, יזכו בנו להבין את אשר הם אומרים ומדוע הם אומרים כך וכך ומה ביאורה ומקומה של כל תיבה ועל

ועל כך יכול כל אב לתת את דעתו, מדוע אין אנו מוצאים פירוט של 'ולמה אין אוכלים חמץ בפסח? מפני שהתורה אמרה, כל חמצת לא תאכלו. ומפני מה אין נוסעים ברכב בשבת? מפני שהתורה אמרה, מחלליה מות יומת'.

בעיר סאסוב התגוררו בימיו של ב"ק מרן אאדמו"ר הגה"ק זי"ע, שלושה יהודים שעוד זכו לנסוע בשנותיהם הצעירות, להסתופף בצל קדשו של הרה"ק 'האוהב ישראל' מאפטא זי"ע. אחד מהם היה החסיד ר' חיים וואלף, ממנו שמע מרן אאדמו"ר זי"ע את התורה הבאה משמו של הרבי הקדוש מאפטא זי"ע. שביאר שאכן אין התיבות הללו מדברי הגמרא, אלא זאת שואלים אומות העולם: **מפני מה אין מערבים בה דבש?** הרי גם אם אסרה התורה את עירוב הדבש, עדיין אפשר להקל ולערבב 'חצי שיעור' לפי מאן דאמר הסובר 'חצי שיעור מותר מן התורה. ועל כן משיבים להם, שאכן, כאשר כתוב 'כל', אפשר להקל בחצי שיעור אולם כלל הוא שבכל מקום שנאמר בו **כי ב' - 9** - אי אפשר להקל גם בחצי שיעור.

והנה זהו 'דבר תורה מן השמים', וכאשר עומדים ומבארים דבר כזה לנפשו של ילד ובחור צעיר, הדברים משתרשים בליבו בהבנת התפילה ולאורך כל ימיו ושנותיו, כל אימת והוא יאמר 'פיטום הקטורת' הוא יזכור את הדברים הללו. וכעת זה אפשר להשריש ביאורים והסברים בכל קטע וקטע בתפילה.

ואיך זוכה אדם להשתחרר מקליפה זו, לא להיות משועבד לתאוות העולם ולרצון המדומה לעשות ככל העולה על רצונו, זאת על ידי שישש שנים יעבוד - על ידי שיעסוק בתורה הקדושה בששה סדרי המשנה. ואם נחשב שש פעמים תיבות עבד עברי נמצא במכוון מניין ב' אלפים קמ"ח שהוא במדויק כמניין שמות סדרי המשנה: זרעים, מועד, נשים, נזיקין, קדשים, מהרות - חושבנא דדין כחושבנא דדין.

כי על ידי לימוד התורה הקדושה נהיה האדם בן חורין אמיתי, המנותק מכל הבלי העולם ובשביעית יצא לחופשי - שביעית רומזת למידה השביעית היא מידת המלכות, כי האדם יזכה להיות מן המלכים האמיתיים, מאן מלכי רבנו, על ידי שיעסוק בתורה, כי אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה.

תקוותי שמכל הדברים הללו אשר דיברנו ביום הזה, תעלה תועלת מועטה, לפחות בדבר מה, וממילא והיה זה שכרי מכל עמלי ואזכה שיהא לי חלק בזכות הרבים - ואף אם אחד בלבד יתחזק מאלה הדברים, כבר הועלת.

יעזור השי"ת שתזכו לאריכות ימים ושנים טובות, עוד ינובון בשיבה, דשנים ורעננים יהיו. וראה בנים לבניך. שתזכו לראות נחת מדורותיכם. וכל אחד תהא לו ישועה שלימה בכל אשר יצטרך, רפואות וישועות וכימי צאתנו מארץ מצרים יראנו נפלאות. יעזור השי"ת ובקרוב נזכה מתוך דעה נכונה לגאולה השלימה, במהרה בימינו, אמן.

שהחירות האמיתית היא חירות התורה והמצוות.

לא לחינם התקינו שביומו הראשון של התינוק כשהוא מופיע בתלמוד התורה ולומדים עמו לראשונה את אותיות הא-ב, מורחים דבש על האותיות והתינוק מלקק את הדבש המתוק להנאתו. זאת עושים על מנת להחדיר את התורה בלב הילד מתוך נעימות ומתיקות. ואין זה אומר שאין צריכים לומר דברי מוסר בדרכי החינוך, אלא שאת עיקר כובד המשקל בחינוך צריכים להשקיע בפנים מאירות ומסבירות, להבהיר ולהנהיר ולהמתיק את התורה והמצוות בלב הנער, הילד והבחור.

ובליל הסדר אנו בני חורין אמיתיים. כי אין אנו רוצים להיות חופשיים לעשות ככל אשר נרצה, אלא הללו עבדי ה' - החירות האמיתית שלנו היא על ידי שאנו דבוקים בבורא במתיקות ובנעימות, מתוך הבנה שהגבלות התורה הן החירות האמיתית כי אין לך דבר מתוק מאשר להיות מנותק משעבוד העולם הזה. וכבר כתברבינו סעדיה גאון - "אין אומתנו אומה, אלא בתורתיה", כי רק בזכות התורה, תורה שבכתב ותורה שבעל פה, אנו אומה, אנו בני חורין אמיתיים שאינם כבולים להבלי העולם.

תורת עבד עברי

כעת נבין היטב את נצחיות לימודה של פרשת העבד העברי, לדורות עולם. בי תקנה עבד עברי - כל אדם ברדתו לעולם הזה הלא הוא 'עבד' לתאוותיו, עבד עברי עולה כמניין נחש כי האדם עבד לנחש הקדמוני ולכל תאוות הלב.

ברכות מזל טוב לאנשי שלומינו כ"א בשמו הטוב יבורך

הרה"צ ר' דוד מאניש רבינוביץ שליט"א ירושלים
ובנו הרה"צ ר' חנניה יו"ט ליפא רבינוביץ שליט"א ירושלים
לרגל הולדת נכדיו/בניו התאומים בשעטו"מ

הרה"ח ר' חיים ברוך לייב היזראעלי הי"ו קרית ישמח משה
לרגל אירוסי בתו עב"ג הבה"ח ר' מנחם מענדל סלאוויק ני"ו

הרה"ג ר' דוד נתנאל שווארץ שליט"א
מג"ש בישיבתינו הק' ומחבר "פלאי התורה"
לרגל הולדת בנו בשעטו"מ

הרה"ח ר' שלמה יצחק קליין הי"ו ירושלים
לרגל אירוסי בנו הבה"ח יואל ני"ו עב"ג בשעטו"מ

הרה"ח ר' דוד גאטליב הי"ו לונדון
לרגל הולדת בנו בשעטו"מ

הרה"ח ר' אברהם שלמה קובלסקי הי"ו שווייץ
לרגל נישואי בתו עב"ג בשעטו"מ

ידידינו הרה"ח ר' יחזקאל מילוזארם שליט"א ירושלים
לרגל אירוסי בנו הבה"ח ראובן יונה ני"ו עב"ג בשעטו"מ